

вихованню і національній самосвідомості в українському суспільстві останнім часом сформувався небувалий сплеск високої соціальної активності особистостей, які мають яскраві позитивні якості моральної відповідальності, духовності та здатні проявляти їх у процесі набуття професійних навичок і вмінь задля забезпечення життєво необхідних інтересів держави та її майбутньої розбудови [4].

Війна повністю змінила модель теперішнього суспільства, змінила кожного українця. Патріотичному вихованню студентської молоді у воєнний час надається надзвичайного значення. Проводяться заходи до державних свят і пам'ятних дат, максимально заохочується молодь до участі в благодійних чи волонтерських організаціях, у заходах, присвячених видатним людям, героям України, у ЗМІ поширюються відомості про подвиги наших захисників, пропагуються трудові звершення громадян, а також досягнення української науки, культури і спорту.

Професійна діяльність медичних працівників тісно пов'язана з патріотичним вихованням, з усвідомленням кожним здобувачем освіти своєї особистої ролі у формуванні майбутнього країни, із бажанням максимально якісно опанувати й удосконалити свої професійні навички, виховати в собі почуття мужності, стриманості, сили духу, самопожертви, співчуття до інших. Саме зараз необхідно більше уваги приділяти професійним спроможностям і вмінню надавати першу домедичну й медичну допомогу, бути психологічно готовим до неординарних дій у важких екстремальних ситуаціях [2].

Тобто, на молодих спеціалістів із медичною освітою на війні покладена надважлива місія порятунку й особливо збереження життя. Медик на передовій не має права на помилку, адже помилка коштує життя воїну. Екстремальні ситуації на передовій вимагають максимальної концентрації уваги на пораненому, блокують усі особисті проблеми, емоції й негаразди, задля якісного виконання професійних обов'язків. Також воєнні дії обумовлюють необхідність для кожного солдата, офіцера, медичного працівника опановувати нові практичні навички, інструментарій і методики тактичної медицини.

Національно-патріотичне виховання покликане стати окремою системою у вихованні сучасної особистості, особливо медичного фахівця. В організації виховних заходів необхідно дотримуватися їхньої актуальності, вчасного ознайомлення з новими викликами суспільства, максимально уникати формалізму й примітивізму [1; 4].

Удосконалення елементів патріотичного виховання здобувачами освіти вимагає розуміння викладачами важливості цієї роботи, систематичного підвищення ними рівня своєї майстерності, використання сучасних наукових досягнень, поширення й упровадження передового педагогічного досвіду [2; 3].

Кожен медичний працівник має готувати себе до важких життєвих випробувань і завжди пам'ятати, що від його фахових знань, досвіду, мануальних навичок і професійної майстерності залежать життя наших воїнів і навіть майбутнє цілої нації й держави. Це і є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, що великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Список використаної літератури

1. Василенко С.М. Форми, методи і засоби національно-патріотичного виховання дітей та молоді в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv-gou.ua/old_m_Natural/Vznu.../129-135.pdf
2. Дудка І. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу / І. Дудка // Витоки педагогічної майстерності. – 2015. – Вип. 16. – С. 56–63.
3. Коляда Н.М. Національно-патріотичне виховання студентської молоді в умовах ВНЗ: ДНПБ імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – С. 18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.lib/iitta.gov.ua704514\(1\)](http://www.lib/iitta.gov.ua704514(1))
4. Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#n11>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИНЦИПІВ І ОРГАНІЗАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Цветкова Н.В., Писаренко О.А, Соколовська В.М., Шиян Є.Г., Давиденко Г.М.

Полтавський державний медичний університет

У сучасну епоху, незважаючи на знецінення освіченості й інтелектуальної діяльності, знання залишається виробничою силою. Власники знання мають і будуть мати можливість вільно розпоряджатися ним. На цьому фоні важливо зміцнити авторитет освіченості, а задля цього необхідна наукова організація самого процесу навчання, постійне підвищення його ефективності.

Ключові слова: післядипломна освіта, професійна майстерність, слухачі.

In the modern era, despite the devaluation of education and intellectual activity, knowledge remains a productive force. Owners of knowledge have and will have the opportunity to dispose of it freely. Against this background, it is important to strengthen the authority of education, and for this, a scientific organization of the learning process itself, a constant improvement of its effectiveness, is necessary.

Keywords: postgraduate education, professional skills, students.

Протягом історії людства існувала певна кількість формацій освіти й навчання, у кожній із яких проблема наукової організації навчання розв'язувалася по-різному. Ми стали свідками суттєвих змін усіх видів освітньої діяльності, коли принципово змінюється підхід до навчання і його зміст, трансформуються принципи наукової організації освітньої діяльності.

Не стоїть осторонь цих змін і медична освіта в нашій державі. Сучасний розвиток усіх галузей медицини, широкое застосування найрізноманітнішої техніки, обладнання і матеріалів, біотехнологій вимагають від спеціалістів досить високої обізнаності з сучасними досягненнями. Це потребує постійного здобування теоретичних знань і опанування практичних навичок, що можливо тільки при затраті значного часу. Для повноцінного використання

робочого часу й підвищення професійної майстерності необхідні правильний науковий підхід і організація навчання [1].

Важливим етапом підвищення професійної майстерності, становлення майбутніх спеціалістів – лікарів-стоматологів ортопедів – є етап післядипломної освіти. На цьому етапі дуже важливо, щоб слухачі засвоїли максимум із того, що їм передається, і могли втілити свої знання на практиці.

В ортопедичній стоматології багато нової інформації в галузях матеріалознавства, технології виготовлення сучасних естетико-косметичних конструкцій. Для кожного лікаря-стоматолога ортопеда в таких умовах дуже важливо опанувати нові методи ортопедичного лікування. Підвищити свою кваліфікацію лікарі можуть постійним самовдосконаленням і навчанням на факультеті післядипломної освіти. Основний принцип післядипломної освіти – це здійснення поетапного навчання [2].

Отримання диплома після закінчення закладу вищої медичної освіти ще не є завершенням формування лікаря-спеціаліста. Важливим етапом становлення лікаря-стоматолога ортопеда як самостійного спеціаліста стає завершальна стадія післядипломного навчання – інтернатура. Але після її закінчення, для підтримання своєї професійної майстерності, надання кваліфікованої ортопедичної стоматологічної допомоги належного рівня та якості, кожен лікар-ортопед має постійно вдосконалювати свої знання й навички.

Для лікарів-стоматологів, які змінюють профіль своєї діяльності, важливим етапом після інтернатури є цикл спеціалізації. Лікарі-стоматологи, які йдуть у ногу з розвитком науки, технологій, бажають бути конкурентоспроможними в сучасних умовах і постійно вдосконалюють свої знання й навички на циклах підвищення кваліфікації [3].

У педагогіці є чітке розуміння, що між знаннями і способами діяльності, які передаються і які засвоюються, немає лінійної відповідності: те, що засвоюється, не пов'язано з тим, що передається. А бажання кожного викладача – не тільки дати найбільше інформації, а, що набагато важливіше, забезпечити її засвоєння й застосування в практичній діяльності. Тому цей факт і є передумовою для постановки проблеми наукової організації навчання і його змісту.

Що потрібно передавати і в якій послідовності, якщо ми хочемо «на виході» отримати ті чи інші результати? Чому необхідно навчати в першу чергу, якщо ми хочемо сформувати самостійного, висококваліфікованого лікаря-стоматолога – спеціаліста свого профілю? Відповіді на ці запитання складають предмет дидактики. Але також вони залежать від цілої низки зовнішніх обставин, які є предметом дослідження філософії освіти [4].

Сучасні уявлення про наукові принципи організації навчання і його зміст поєднують у собі багато різних філософських теорій і напрямів. Для сучасної вищої медичної освіти найважливішими можна умовно виділити чотири філософські теорії, які найбільш суттєво впливають на організаційний процес навчання, формування його змісту. Це ідеалізм, реалізм, прагматизм і екзистенціалізм.

Для ідеалістичної філософії пріоритети в навчальній програмі, безсумнівно, належать гуманітарним наукам. Основні елементи ідеалістичної програми – класична література, філософія, історія. Вона також включає, як правило, мистецтво й музику. Посередником ідеалістичної теорії є класичний тривіум: граматики, логіки, риторика.

Післядипломне навчання лікарів-стоматологів за фахом «ортопедична стоматологія» поетапне: інтернатура, спеціалізація за фахом, підвищення кваліфікації на циклах тематичного вдосконалення. Кожний етап навчання вимагає свого підходу і має свій зміст. Це і обумовлює різноманітність навчальних програм і ставить певні проблеми в організації навчання. З погляду ідеалістичної теорії, для лікарів-інтернів і слухачів, які навчаються на циклі спеціалізації, крім основних розділів дисципліни «Ортопедична стоматологія», важливі вивчення й засвоєння певних положень етики й культури, історії, права. Тому навчальні плани і програми, які розроблені викладачами кафедри, передбачають вивчення цих питань у певному обсязі. Певна увага приділяється формуванню клінічного мислення в майбутніх спеціалістів, що містить елементи логіки й риторики [5].

Реалістична філософська теорія зацікавлена перш за все у вивченні природи, тому елементами її навчальної програми є біологічні й фізичні науки, математика. Із суспільних наук включаються такі курси як соціологія, економіка, географія. Для післядипломного навчання лікарів-стоматологів ця теорія досить важлива. Тому навчальні плани і програми для всіх видів навчання передбачають вивчення певних питань, які тісно пов'язані з біологією, фізикою, хімією. Лікарі-інтерни і слухачі відвідують семінари й лекції з питань економіки та організації стоматологічної служби. Але найбільш класичними, із точки зору реалістичної теорії, для ортопедичної стоматології є вивчення її основних розділів: функціональної анатомії щелепно-лицьової ділянки, незнімне і знімне протезування, щелепно-лицьове протезування, матеріалознавство, а також інтеграція з такими дисциплінами як медбіофізика, біологія, хімія, фармакологія.

Для якісного засвоєння цих розділів, засвоєння певних знань із конкретних питань викладачі кафедри обґрунтовано підходять до викладання матеріалу залежно від етапу навчання лікаря. Структура занять на кафедрі будується з урахуванням виду навчання. Для цього програмою передбачено засвоєння знань і практичних умінь відповідно до кваліфікаційної категорії.

Отже, реалістична теорія в навчальній програмі для лікарів-інтернів і слухачів різних циклів підвищення кваліфікації за фахом «Ортопедична стоматологія» займає 30 відсотків основного змісту навчання.

Наступна теорія – прагматична. Прагматизм зацікавлений не в абстрактних наукових знаннях, а в практичних навичках, корисних у реальному житті. Тому в його навчальну програму входять і практичні мистецтва, прийоми розв'язування задач, юридично-громадські знання, побутові знання, орієнтовані на формування культури споживання. Головна мета теорії – допомогти стати на самостійний шлях, увійти в доросле розвинуте суспільство.

Основою прагматизму на кафедрі післядипломної освіти лікарів-стоматологів ортопедів є опанування лікарями-інтернами і слухачами практичних навичок роботи за спеціальністю, засвоєння й оволодіння певними сучасними технологіями виготовлення різноманітних конструкцій зубних протезів. Для цього навчальна програма передбачає певний час практичної роботи в клінічних залах на кафедрі, роботу в зуботехнічній лабораторії, участь у науково-практичних конференціях. Розроблено певний обсяг практичних навичок, якими мусять володіти лікарі-інтерни і слухачі згідно із кваліфікаційними вимогами. Важливим етапом наукової організації навчання, із точки зору прагматичної теорії, є складання практичного іспиту з атестацією якості оволодіння практичними на-

вичками роботи за спеціальністю [3].

Питання про зміст навчання в межах екзистенціалізму постає умовно, оскільки тут є установка на прийняття будь-якого предмета, в якому слухач буде зацікавлений. Екзистенціалістська модель навчання сфокусована на розвитку індивідуальної неповторності, а не на пізнанні фактів, запам'ятовуванні принципів. Тому вона орієнтується на мистецтво, літературу, філософію. Звісно, стоматології властиві талановитість і неповторність, бо кожний лікар-стоматолог – творець естетико-косметичної гармонії людини. Але все ж таки, більш наближені за змістом і складають основу реалізм і прагматизм.

Таким чином, детальний аналіз філософських теорій показав, що основна роль у науковій організації післядипломного навчання лікарів-стоматологів за фахом „Ортопедична стоматологія” належить реалізму і прагматизму. Певна роль відводиться й ідеалістичній теорії, але здебільшого у вигляді додаткових навчальних програм і організації самостійного навчання.

Список використаної літератури

1. Нідзельський М.Я., Цветкова Н.В., Писаренко О.А. [та ін]. Упровадження елементів дистанційного навчання в післядипломну освіту лікарів стоматологів-ортопедів // Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів», Полтава 2017. – Полтава, 2018. – С. 108-109.
2. Нідзельський М.Я., Давиденко Г.М., Давиденко В.Ю. Якість освіти та її контроль на післядипломному етапі навчання // Науково-практична конференція з міжнародною участю «Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах», 22 березня 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 64-65.
3. Нідзельський М.Я., Линник Ю.Є., Шиян Є.Г. Семантичні характеристики стоматологічних термінів // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю : зб. ст. – Полтава, 2017. – С. 144-149.
4. Нідзельський М.Я., Цветкова Н.В., Писаренко О.А., Давиденко Г.М., Соколовська В.М. Упровадження елементів дистанційного навчання в післядипломну освіту лікарів стоматологів-ортопедів // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2017. – С. 108-109.
5. Діасамідзе Е.Д. Становлення та розвиток післядипломної освіти стоматологів в Україні / Е.Д. Діасамідзе, К.В. Жикова, Б.А. Рогожин // Питання експериментальної та клінічної стоматології: зб. наук. праць. – Вип. 12 / Редкол.: Є.М. Рябоконт (відп.ред.) та ін.; МОЗ України, Харк. нац.мед. ун-т. – Харків: ХНМУ, 2016. – 462 с.

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПЕДІАТРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Цвіренко С.М., Похилько В.І., Чернявська Ю.І., Жук Л.А., Соловйова Г.О.

Полтавський державний медичний університет

Висвітлено основні аспекти формування комунікативної компетенції шляхом використання активних методів навчання при вивченні педіатричних дисциплін у сучасних умовах. Особливу увагу приділено використанню ролевих ігор різних типів – моделювання ситуацій фахової субординації та лікувально-діагностичного процесу в педіатрії.

Ключові слова: педіатрія, комунікативна компетентність, активні методи навчання, рольові ігри.

Summary. The article highlights the main aspects of the formation of communicative competence through the use of active learning methods in the study of pediatric disciplines in modern conditions. Special attention is paid to the use of role-playing games of various types - modeling situations of professional subordination and the treatment-diagnostic process in pediatrics.

Keywords: pediatrics, communicative competence, active learning methods, role-playing games.

Однією з головних рис особистості лікаря є мистецтво міжлюдських контактів, а також вільне володіння відповідними засобами і прийомами ділового й особистісного спілкування. Основні ознаки спілкування як діалогу – це встановлення відносин взаємної довіри, відвертості, доброзичливості. Серед основних компетенцій, якими мають оволодіти здобувачі вищої медичної освіти, визначено комунікативну компетентність, яку розглядають як здатність людини діяти в конкретній клінічній ситуації, будувати спілкування з іншими людьми. Комунікативну компетентність можна вважати базовою для сучасного лікаря.

Від лікаря вимагають знання психології, орієнтації в соціально-психологічних принципах, формах і методах спілкування з пацієнтами дитячого віку та їхніми родинами. На нашу думку, найкращий результат щодо формування вміння спілкування мають практичні заняття з використанням різних форм активних методів. Охарактеризуємо деякі з них, які використовуються при вивченні педіатричних дисциплін. Формування комунікативної компетенції – процес тривалий і складний. Виділяють кілька її складових: лінгвістична (мовна), соціолінгвістична (використовувати мову в певному змістовому контексті), дискурсивна (уміння організувати і підтримувати розмову, слухати співрозмовника, урахувувати його точку зору), стратегічна (уміння ставити завдання й досягати мети, устанавлювати контакт зі співрозмовником), соціальна (уміння поставити себе на місце іншого, співпереживати в різних ситуаціях) [1;3].

Освітній процес у сучасних умовах удосконалюється завдяки створенню необхідних і достатніх організаційно-педагогічних умов, що забезпечують успішне навчання. Взаємини викладача і здобувачів освіти набувають характеру суб'єктних, а особлива увага акцентується на партнерстві та співуправлінні.

Функції викладача в закладах вищої освіти не обмежуються просто передачею фахових знань і наукової інформації (тобто використання пасивних методів навчання), вони включають також вибір оптимальної стратегії ви-